

Kritik mot en skolsköterska som för annan personal vid skolan röjt sekretesskyddade uppgifter som elever lämnat till henne

---

Anmälan

I en anmälan till JO, och därtill kompletterande skrivelse, framförde AA klagomål mot tjänstemän vid Torpaskolan i Jönköpings kommun. Hon anförde bl.a. följande.

Hennes döttrar blev kallade till skolsköterskan BB på grund av hög frånvaro. När samtalen ägde rum, den 19 mars 2009, var flickorna elva respektive tolv år. BB gjorde bedömningen att flickorna hade det ”jobbigt i hemmet med bl a bråk”. Efter att ha fått den äldsta flickans samtycke förde skolsköterskan informationen vidare till bl.a. lärare vid skolan. AA gjorde gällande att BB hade brutit mot tystnadsplikten och att de uppgifter som skolsköterskan fört vidare var oriktiga. – Hon tog kontakt ”med samtliga” men endast en av de tillfrågade tjänstemännen erkände vad skolsköterskan hade sagt.

Utredning

Skol- och barnomsorgsnämnden i Jönköpings kommun anmodades att inkomma med utredning och yttrande över vad AA hade framfört i sina skrivelser till JO. Nämnden gav som remissvar in ett av skoldirektören CC och skoljuristen DD undertecknat yttrande. I yttrandet anfördes bl.a. följande.

Skol- och barnomsorgsförvaltningens utredning

Anmälaren anmälde per telefon till undertecknad handläggare den 21 april 2009 att sekretessbelagda uppgifter skulle ha röjts av skolsköterskan. Anmälaren uppgav bl.a. att de uppgifter som skolsköterskan skulle ha röjt är helt felaktiga. Av den utredning som därvid inleddes av skol- och barnomsorgsförvaltningen har i huvudsak följande framkommit.

Flickornas båda klasslärare anmälde till skolsköterskan att flickorna hade stor frånvaro. Vid samtal skolsköterskan höll med respektive flicka, uppgav flickorna, oberoende av varandra dock samstämmigt, att det var bråk hemma mellan anmälaren och hennes nye sambo. Skolsköterskan frågade respektive flicka om hon fick säga detta till deras respektive klasslärare. Det gav respektive flicka sitt muntliga medgivande till.

Då skolsköterskan kontaktade anmälaren och berättade om samtalen med flickorna, uppgav anmälaren att uppgifterna om bråk är falska och att skolsköterskan därför får tala om att hon kommit med falska uppgifter.

Anmälaren kontaktade rektorn som sammankallade till ett möte. Närvarande var anmälaren, hennes sambo och rektorn samt skolsköterskan. Det utmynnade i att anmälaren ville närvara vid ett EVT-möte där skolsköterskan, på anmälares uppmaning, skulle redogöra för vad hon hade sagt samt framföra att hon (skolsköterskan) hade missuppfattat flickorna.

Vid EVT-mötet uppgav skolsköterskan därför att hon lovat anmälaren att säga att det måste ha blivit ett missförstånd. Skolsköterskan uppgav vidare att oroligheterna inte är hos mamma utan möjligen hos pappa. Anmälaren avbröt då skolsköterskan och påpekade att hon återigen bröt mot sin sekretess.

Föräldrarna har gemensam vårdnad om flickorna. Skolhälsovårdens verksamhetschef, som övertagit flickornas ärenden, (tidigare skolsköterska på Torpaskolan) har härefter haft möte med anmälaren och flickornas pappa. Pappan hade ingen invändning mot hur skolan hanterat ifrågavarande ärende.

Flickan EE:s lärare vidhåller att han inte erhållit några dylika uppgifter av skolsköterskan. Han har inte heller ljugit för anmälaren.

Skolsköterskan upplevde att hon fick flickornas fulla förtroende. Det enda hon har haft för ögonen är flickornas bästa och hur flickorna på bästa sätt skulle kunna få stöd i skolan. Hon har inte haft något uppsåt att bryta sin tystnadsplikt. Det som nu bekymrar skolsköterskan är om flickornas förtroende för henne är skadat p.g.a. vad som sedan skett. Hon har bett anmälaren om ursäkt för det inträffade.

Skol- och barnomsorgsnämndens yttrande

Skolsköterska har sekretess enligt 25 kap. 1 § OSL, s.k. stark sekretess. Sådan sekretess kan hävas av den till vars skydd sekretessen gäller. När det gäller barn/ungdomar förvärvar de allt efter ålder och mognad en allt större rätt att själva förfoga över den sekretess som gäller till skydd för dem, 12 kap. 3 § OSL.

I förevarande fall torde det vara ett gränsfall huruvida flickorna själva kunde häva den sekretess som gäller till skydd för dem eller om även vårdnadshavarnas medverkan härtill krävdes för att skolsköterskan skulle kunna lämna känslig information om flickorna vidare till klasslärare. I det fall ett barn/ungdom har tillräcklig ålder och mognad för att själv kunna häva den sekretess som gäller till skydd för barnet/ungdomen, är det dock inte möjligt för någon annan att häva sekretess som gäller till skydd för annan person.

Det är en mycket grannlaga uppgift för skolpersonal och t.ex. en skolsköterska att hantera barn och ungdomar i dylika situationer. För barn är svårigheterna än större då de hamnar i svåra lojalitetskonflikter. Skolsköterskan har endast haft flickornas bästa för ögonen. Något uppsåt att röja sekretessbelagda uppgifter har hon inte haft.

Utbildningsinsatser i offentlighet och sekretess pågår för närvarande gentemot olika yrkesgrupper inom skol- och barnomsorgsnämnden och gymnasienämnden.

AA kommenterade remissvaret. Hon anförde bl.a. att hennes yngsta dotter inte var mogen att fatta beslut om att själv häva sekretessen och att det var tveksamt om den äldsta dottern hade sådan mognad.

I ett beslut den 21 maj 2010 anförde *JO André* bl.a. följande.

Bedömning

Röjande av uppgifter som lämnats till skolsköterskan

Sekretesslagen (1980:100) har den 30 juni 2009 ersatts av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. I det följande hänför jag mig till den nya lagen som inte har inneburit några sakliga ändringar i berört hänseende.

Enligt huvudregeln i 25 kap. 1 § första stycket OSL gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om sekretess inom hälso- och sjukvården gäller också skolhälsovården.

Att sekretess råder för en uppgift innebär förbud att röja denna, vare sig detta sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt (1 kap. 1 § andra stycket OSL). En myndighet får enligt 8 kap. 1 § OSL inte röja en sekretessbelagd uppgift för enskilda eller för andra myndigheter. Sekretess gäller även mellan olika verksamhetsgrenar inom en myndighet när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra (8 kap. 2 § OSL). Undantag från förbudet att lämna ut en uppgift får endast göras med stöd av bestämmelse i OSL eller i annan lag eller förordning som OSL hänvisar till.

Skolhälsovården anses utgöra en självständig verksamhetsgren i förhållande till övrig verksamhet i skolan. Det innebär att skolhälsovårdens personal som regel inte kan föra uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden vidare till annan personal i skolan.

Från förbudet att röja uppgifter inom skolhälsovården finns undantag. Jag finner anledning att här redovisa följande.

Om det står klart att en viss uppgift inom skolhälsovården kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men gäller inte sekretessen, och uppgiften kan då lämnas ut. Detta förutsätter emellertid att saken verkligen prövas, och att den utlämnande myndigheten i fråga om varje uppgift i t.ex. en journal tar ställning till om den kan lämnas ut eller inte.

Om det vid denna s.k. skadeprovning konstateras att en eller flera uppgifter måste anses omfattade av sekretess, kan utlämnandet ske endast om någon särskild undantagsregel är tillämplig. Utlämnande kan t.ex. ske efter samtycke från den enskilde. Om sekretess är föreskriven till skydd för en enskild kan nämligen han eller hon enligt 12 kap. 2 § OSL helt eller delvis häva sekretessen. Ett sådant samtycke till utlämnande av uppgifter behöver inte vara skriftligt utan även ett muntligt eller underförstått, s.k. presumerat, samtycke får godtas. Är det fråga om känsliga uppgifter finns det dock som regel skäl att inhämta samtycket i skriftlig form eller åtminstone föra anteckningar om när och hur samtycket har inhämtats.

Uppgifter inom skolhälsovården avser ofta underåriga. I fråga om sekretess till skydd för underåriga stadgas i 12 kap. 3 § OSL följande.

Sekretess till skydd för en enskild gäller, om den enskilde är underårig, även i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte

1. det kan antas att den underåriga lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren, eller
2. det annars anges i OSL.

Om sekretess inte gäller i förhållande till vårdnadshavaren förfogar denne enligt 2 § ensam eller, beroende på den underåriges ålder och mognad, tillsammans med den underåriga över sekretessen till skydd för den underåriga.

Detta innebär att det beträffande en underårig som på grund av bristande mognad saknar all förmåga till bedömning av sekretessfrågan krävs vårdnadshavarens samtycke till utlämnande av sekretessbelagda uppgifter rörande den underåriga, och vårdnadshavarens samtycke är i ett sådant fall också tillräckligt. Beträffande ungdomar måste å andra sidan, beroende på ålder och utveckling, vederbörandes eget samtycke många gånger vara tillräckligt. Häremellan ligger de fall då samtycke för utlämnande bör krävas både från den omyndige och hans eller hennes vårdnadshavare (se prop. 1979/80:2 Del A s. 330 och prop. 2008/09:150 s. 331 f.).

Det finns inte någon åldersgräns angiven till ledning för bedömningen av vem som disponerar över sekretessen beträffande uppgifter som en underårig har lämnat till t.ex. en skolsköterska. Svaret på frågan blir beroende av den unges mognad och utveckling i det enskilda fallet. Vid prövningen kommer av naturliga skäl den unges ålder ofta att kunna vara vägledande, men det finns också anledning att väga in de aktuella uppgifternas innehåll samt vilken typ av ärende som det är fråga om.

AA har gjort gällande att skolsköterskan BB har brutit mot tystnadsplikten genom att för annan personal vid skolan röja uppgifter som hennes döttrar påstås ha lämnat vid samtal med skolsköterskan.

Skol- och barnomsorgsnämnden har anfört att AA:s döttrar vid samtal med skolsköterskan berättade att det förekom bråk hemma hos modern och att båda flickorna samtyckte till att uppgiften fördes vidare till deras respektive klasslärare. Skolsköterskan vidareförmedlade därefter informationen till i vart fall en lärare.

Uppgifterna som flickorna påstås ha lämnat till skolsköterskan rörde enskilds personliga förhållanden och var alltså sådana att de i sig omfattades av sekretesskyddet i 25 kap. 1 § första stycket OSL (motsvarande 7 kap. 1 c § första stycket i dåvarande sekretesslagen, 1980:100). För att skolsköterskan skulle ha rätt att röja uppgifterna för annan krävdes i princip ett samtycke från ”den enskilde”.

Fråga uppkommer vem som förfogade över sekretessen beträffande de ifrågavarande uppgifterna, dvs. om ett röjande krävde samtycke från de underåriga själva eller deras vårdnadshavare eller båda dessa i förening.

Nämnden har anfört att det torde var ett ”gränsfall huruvida flickorna själva kunde häva den sekretess som gäller till skydd för dem eller om även vårdnadshavarnas medverkan härtill krävdes för att skolsköterskan skulle kunna lämna känslig information om flickorna vidare till klasslärare”.

AA:s döttrar var vid den aktuella tidpunkten elva respektive tolv år. När det gäller barn i den åldern måste utgångspunkten vara att den underåriga inte har tillräcklig mognad för att fatta ett beslut rörande hävande av sekretessen. Det har inte framkommit något som tyder på att de berörda flickornas mognad och utveckling var sådan att de, trots sin ålder, själva kunde disponera över sekretessen. De uppgifter som flickorna hade lämnat till skolsköterskan borde således inte ha röjts utan att flickornas vårdnadshavare hade lämnat sitt samtycke till att så skedde. Skolsköterskan kan inte undgå kritik för sitt agerande i detta avseende. Jag har däremot inte något att invända mot att skolsköterskan efterfrågade flickornas ståndpunkt i saken.

Med de ovan gjorda uttalandena, som innefattar kritik såvitt avser röjande av uppgifter som lämnats till skolsköterskan, avslutas ärendet.